

3. Алексеев С. С. Проблемы теории права. Курс лекций в 2-х томах. Свердловск. 1972, т. I. 396 с.
4. Рыженков А. Я. Компенсационная функция советского гражданского права. Саратов: Изд-во Сарат. ун-та, 1983, 96 с.
5. Сырых В. М. Философские проблемы методологии правовой науки. Советское государство и право. М. : Наука, 1977. № 10. С. 36-43.
6. Алексеев С. С. Структура советского права. М. : Юрид. лит., 1975. 264 с.
7. Борисов В. В. Правовой порядок развитого социализма. Вопросы теории. Саратов : Изд-во Саратовского ун-та, 1977. 408 с.
8. Веденов М. Ф. Соотношение структуры и функций в живой природе / М. Ф. Веденов, В. И. Кремянский. М., 1966. 118 с.
9. Неновски Н. Преимущество в праве. М. : Юрид. лит., 1977. 168 с.
10. Иванов С. А. Функции советского трудового права. Советское государство и право. М. : Наука, 1976. № 12. С. 48-54.
11. Пашков А. С. Основные функции советского трудового права. Правоведение. Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1977. № 5. С. 67-78.
12. Макаревич Н. С. О содержании воспитательной функции социалистического права. Вопросы теории государства и права. Сборник статей. Вып. 2. Саратов : Изд-во Сарат. юрид. ин-та, 1971. С. 193-198.
13. Радько Т. Н. Основные функции социалистического права. Волгоград : НИИ РИО, 1970. 142 с.
14. Философский словарь / Под ред. М. М. Розенталя. 3-е изд. М., 1975. 496 с.
15. Керимов Д. А. Философские проблемы права. М. : Мысль, 1972. 472 с.

Орзіх Юрій Геннадійович,

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ВОСННИЙ СТАН В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ АБО КОНФЛІКТ ПРИНЦИПІВ ПРАВА

Повномасштабна війна рф проти України розділила життя країни на «до» та «після». Ця теза вбачається справедливою і для законодавства України.

Вже в перші дні війни стало очевидним, що діюче законодавство України аж ніяк не готове до умов війни. Цей фактор став підставою

для прийняття великої кількості нормативно-правових актів, що були покликані вирішити проблеми, яких раніше українське право і законодавство не знало.

Зазначимо, що сам спосіб у якій органи державної влади стрімко змінили законодавство дещо відрізняється від канонічних, усталених механізмів юридичної техніки.

Одним з таких випадків стала норма Постанови Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 року № 164 «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» (далі – Постанова). Відповідно до п. 3 Постанови, у редакції від 19.04.2022 року, «...на час воєнного стану переріг строку для прийняття спадщини або відмови від її прийняття зупиняється. Свідоцтво про право на спадщину видається спадкоємцям після закінчення строку для прийняття спадщини.». [1]

В свою чергу, стаття 1270 Цивільного кодексу України(далі – ЦК України), відповідно до якої для прийняття спадщини встановлюється строк у шість місяців, який починається з часу відкриття спадщини, не змінено, вона існую у своїй первинній редакції 2003 року. [2]

Таким чином склалася ситуація коли норма, створена органом виконавчою влади (Кабінет Міністрів України) входить у колізію з нормою ЦК України, оскільки норма Постанови, з правової точки зору, створила альтернативне регулювання одних і тих самих правових відносин.

Ситуація, що склалася цікава з декількох позицій. По-перше, виникає питання дотримання принципу розподілу влади на законодавчу, виконавчу та судову, закріплений статтею 6 Конституції України. [3] Оскільки це не ситуація правозастосування, в процесі якого перевага віддається підзаконному нормативному акту, а ситуація, коли нормативним актом, прийнятим органом виконавчої влади, врегульовані одні і ті ж самі правовідносини, що кодекс – актом вищої юридичної сили, прийнятим органом законодавчої влади. По-друге, у декількох своїх рішення Конституційний Суд України дійшов висновку, що оскільки Держава Україна є правовою державою, то в ній існує сувора ієрархія нормативних актів, відповідно до якої постанови та інші рішення органів виконавчої влади мають підзаконний характер і не повинні викривляти сутність і зміст законів (Рішення Конституційного суду України від 19.06.2001 року № 9-рп/2001). [4] За таких умов дія згаданої Постанови, керуючись не стільки згаданим Рішенням Конституцій-

ного суду України, скільки принципом ієрархії нормативних актів, ставиться під сумнів.

По-третє, і найцікавіше з огляду саме на правозастосування і необхідність здійснення суб'єктом правозастосування тлумачення норм – це причини та мотиви з яких Постановою Кабінету Міністрів України були врегульовані дані правовідносини саме таким чином та у такий спосіб.

Причини очевидні – війна. Мотиви – забезпечення прав тих спадкоємців, які через війну, окупацію, блокаду, знищення майна та документів, депортацію, необхідність виїхати з України заради збереження життя та інших причин, не мають можливості звернутися до нотаріуса, наприклад, із заявою про прийняття спадщини та, відповідно, претендувати на отримання спадщини після померлого спадкодавця. Таким чином, Постанова покликана забезпечити права та інтереси більш слабого учасника цивільних правовідносин, що однозначним чином може бути витлумачене як вклад у підтримання та дотримання принципу на якому засновані цивільні правові відносини – принципу юридичної рівності учасників цивільних відносин (стаття 1 ЦК України).

У кінцевому рахунку, залишаючи дотримання Конституції України конституціоналістам, ситуація, що склалася може бути представлена як конфлікт принципів права – принципу ієрархії нормативних актів та принципу юридичної рівності учасників цивільних відносин.

Конфліктність цієї ситуації об'єктивується у тому, що правозастосування за даних умов Постанови та статті 1270 ЦК України одночасно є неможливим, суб'єкту правозастосування потрібно пройти етапи інтерпретативного вибору – яку норму застосовувати до реальної життєвої ситуації, як її витлумачити та як аргументувати правозастосування саме цієї норми та саме у такий спосіб.

Вибір на користь ЦК України означає, що суб'єкт правозастосування віддає перевагу принципу ієрархії нормативних актів, вибір на користь Постанови – перевага принципу юридичною рівності учасників цивільних відносин.

Така нестандартна ситуація ставить нові питання перед суб'єктом правозастосування і по суті є своєрідним викликом оскільки це вже не просто вибір між нормами, які потрібно застосувати, це вибір якому з принципів права необхідно слідувати. Питання, що постає у такій ситуації вимагає перегляду обсягів дискреції суб'єкта правозастосування, а саме чи має право суб'єкт правозастосування обирати,

якому принципу йому слідувати і якщо дійсно має право то, що саме стає критерієм такого вибору?

ЛІТЕРАТУРА:

1. Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 року № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-%D0%BF#Text>.

2. Цивільний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/ed20220507#n5933>.

3. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. с. 141. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

4. Рішення Конституційного Суду України від 19.06.2001 року № 9-рп-2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-01#Text>.

Тарасенко Леонід Леонідович,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри інтелектуальної власності, інформаційного та корпоративного права юридичного факультету

Львівського національного університету імені Івана Франка

ВИКОРИСТАННЯ ПАТЕНТІВ НА ВИНАХОДИ, КОРИСНІ МОДЕЛІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Україна у 2022 р. перебуває у складних умовах: війна з росією, економічна криза, потреба у швидкій відбудові інфраструктури, відновлення міст, забезпечення житлом і роботою великої кількості громадян, які втратили все і потребують відновлення соціального статусу.

Технології можуть відіграти вагомий роль у вказаних процесах. Насамперед йдеться про технології, які охороняються патентами.

Патентне законодавство було оновлене у 2020 р. Зміни торкнулися практично усіх аспектів: набуття прав на винаходи, корисні моделі, їх зміст, здійснення та захист.

У цьому науковому дослідженні доцільно проаналізувати можливості, які надав законодавець щодо використання патентів в умовах воєнного стану і після завершення війни.